

Riera de Pineda

Pineda de Mar

Ubicació

Comarca: Maresme
Lloc/Adreça: Pineda de Mar, s/n.
Emplaçament Xarxa hidrogràfica de Pineda de Mar

Coordenades:

Latitud: 41.629154662731
Longitud: 2.6824722066522
UTM Est (X): 473551
UTM Nord (Y): 4608651

Classificació

Número de fitxa 08163 - 227
Àmbit: Patrimoni natural
Tipologia Zona d'interès
Estat de conservació Bo
Protecció Inexistent
Tipus de protecció: Inexistent
Accés Fàcil
Ús actual: Altres
Titularitat Pública
Titular: Agència Catalana de l'Aigua (Departament d'Acció Climàtica, Alimentació i Agenda Rural de la Generalitat de Catalunya; C. Provença, 260 - 08008 - Barcelona).
Autoria de la fitxa Jordi Montlló Bolart
Data de registre de la fitxa: dl., 10/06/2024 - 10:48

Descripció

La riera de Pineda de Mar, és un curs d'aigua intermitent situat al bell mig de la comarca del Maresme. Neix a Hortsavinyà, un llogaret de Tordera, a uns 600m. d'alçada, en el Sot d'en Pica, situat entre el puig

d'Hortsavinyà i el coll de les Planes. Després d'un recorregut de 10,91 km., desguassa a la platja de la riera, en el municipi de Pineda de Mar. Té una de les conques més extenses amb 16,89 km², juntament amb la riera d'Argentona, amb 77,86 km², la riera de Vallalta o de Sant Pol amb 38,76 km² i la riera d'Arenys amb 12,94 km².

Tots aquests cursos d'aigua, a diferència del vessant vallesà, que drenen a la conca de la Tordera, ho fan directament a la mar Mediterrània. Si els cursos vallesans tenen conques de mida mitjana, pendents moderats i poc urbanitzats, amb vegetació de ribera ben desenvolupada i amb avingudes generalment no catastròfiques, els litorals com és el cas de Pineda, tenen poc quilòmetres de recorregut, pendents elevats, conques reduïdes i estan fortament urbanitzades i en conseqüència, les avingudes en temps de pluges són sobtades i amb efectes, que poden ser catastròfics.

Un altre tret característic de les rieres de la comarca és la quantitat de sorres i material sedimentari que transporten. En el cas de Pineda, Calella, Malgrat o Montgat, hi afloren materials paleozoics i triàsics. El darrer tret distintiu són els mòts, que es generen de forma natural per l'acumulació del material sorrenc que transporta la riera. Aquest fet, dona lloc a un dipòsit sedimentari de secció triangular i allargat a banda i banda de la llera semblant a un talús. Aquests, protegeixen de les crescudes els terrenys dels entorns, però pot donar-se el cas que amb una pluja torrencial es trenquin per sobreeiximent i les aigües envaeixin aquestes zones planes, generalment agrícoles. Per això aquests marges sempre han estat mantinguts i conservats pels pagesos.

En el cas de la riera de Pineda, la capçalera rep el nom del Sot d'en Pica, un tram més avall, a la balma dels Tortosins, rep el nom de sot del Salt i un cop passat el molí d'en Buc, ja rep el nom de riera de Pineda. Si bé en el seu tram final presenta un curs rectilini, no és el cas a la capçalera. Està constituïda per nombrosos torrents o sots, amb una distribució de tipus dendrítica i un pendent mitjà de canal principal del 6,09%.

Per les seves característiques, en el sentit longitudinal, des de la capçalera fins a la desembocadura, compren una conca de recepció o zona de concentració d'aigua d'uns 8 km. És el tram on rep les aigües de gairebé tots els seus afluents, procedents en gran part dels vessants hidrogràfics que neixen en els contraforts del Montnegre i el Corredor. És on l'orografia és més complicada i eminentment forestal. En segon lloc hi ha un canal de desguàs o zona de transferència, que ocupa bàsicament la plana, d'uns 2 km de longitud. Està caracteritzada per extensos canyars amb algun alocar i algunes espècies de ribera. I finalment, la zona terminal o ventall al·luvial que correspon a la desembocadura que transcorre una zona periurbana als voltants de la qual es combinen conreus, habitatges i instal·lacions hoteleres.

Des del seu naixement, un cop passat can Pica i can Portell, els afluents del vessant hidrogràfic dret són: la canal de can Borra, el sot de l'Esplai, el sot de can Buc, el sot de Rupit, el sot del dolmen de ca l'Amat, el sot de Sant Andreu, el sot de les Acàcies i el de Matallops, el torrent de can Perers, el sot de Davall, el sot de Mas Leri i el torrent de n'Avall, el torrent de ca n'Oliver de Sitjar i el torrent de can Cànoves.

Pel que fa al vessant hidrogràfic esquerre destaquen varies torrenteres o sots que s'originen a l'Espinal, a sota el roc del Gamarús i al turó de Verinals, a la serra de l'Avetosa. Aquests baixen perpendiculars fins a trobar el sot del Salt, que més endavant rep el nom de riera de Pineda. També en són afluents, el sot d'en Fresquet, el sot d'en Mas, el sot del salt de l'aigua, el torrent de can Planes, i la canal de can Riu. A partir del molí d'en Buc, la riera de Pineda rep les aigües de la canal de la vinya d'en Buc, del sot de les Oliveres i del sot de les Peces o de can Terrades. Aquí trobem el molí fariner de cal Marquès. Més endavant hi ha el sot o torrent de la font del Ferro i l'aqüeducte romà de Sant Pere del Riu.

Llavors, la riera transcorre pel costat de llevant del turó de Montpalau, travessa l'autopista C-32 i el pont del Diable i baixa paral·lela a la carretera de Pineda de Mar a Hortsavinyà fins a trobar el torrent de Can Cua, on hi ha l'aqüeducte romà que porta el mateix nom i finalment el torrent de can Palau de la Guitarra. En aquest punt, ja s'entra en el darrer tram de desguàs, on la riera travessa el pla de can Roig i la Nacional

II, i uns metres més lluny ho fa per sota la línia del ferrocarril per desembocar a la platja de la Riera, que està protegida per esculleres.

Observacions:

Les rieres, sots, torrents, torrenteres i rials del Maresme, representen un tret distintiu del paisatge natural i humà de la comarca. En el seu estat natural compleixen no només funcions hidrològiques, sinó també ecològiques i socials. Si es preserva el llit i els marges naturals de les rieres, el desguàs i la canalització de les aigües pluvials circulen sense pressió i s'evita que baixin ràpidament.

La funció de recàrrega dels aquífers es regula de manera natural gràcies a la millor permeabilitat que tenen els materials que constitueixen el llit de rieres i torrents en relació amb el sòl de la resta de la conca i permeten la filtració més o menys ràpida de les aigües que hi circulen. La distribució de sorres i sediments es fa de manera natural al llarg del curs fluvial alhora que es preserven les formes sinuoses del paisatge i la vegetació.

Constitueixen un ecosistema propi tan pels boscos de ribera com per la vegetació que creix en els marges i són veritables corredors biològics per a la fauna autòctona que s'hi estableix, nidifica o les utilitza com a pas, ja que connecten zones de muntanya amb zones de conreu i de platja.

Història

Al llarg de la vall i turons adjacents que drena la riera de Pineda es localitzen diferents assentaments o jaciments arqueològics que testimonien d'una ocupació en temps ibers i romans, tot i que els jaciments més importants fins ara es concentren a l'interior o prop de l'entrada de la riera.

Al turó de Montpalau hi ha un oppidum iber que data d'entre el 200 i el 50 aC., quan la romanització despobla aquesta tipologia d'assentaments. S'hi ha localitzat dues sitges i restes de murs amb la muralla septentrional. A més, el castell s'assenta sobre de les restes de murs i en reaprofitava part de les estructures.

Al turó de Sant Jaume, dins d'una propietat privada, sembla que hi hauria un segon *oppida ibera*, de la mateixa època que l'anterior.

Al nord del turó de Sant Jaume, en terrenys de can Cànovas, s'hi ha localitzat grans quantitats de ceràmica romana, que podrien indicar una possible escombrera d'algun tipus d'assentament rural entre els segles I aC i II dC.

En llarg de la vall de la riera de Pineda es localitza l'aqüeducte romà de can Cua, però un xic més amunt s'ha de tenir en compte la presència d'un altre aqueducte, el de Sant Pere del Riu, dins del terme de Tordera i que probablement estiguin relacionats. L'aqüeducte en qüestió començava a la finca de can Boff i tenia una extensió de 3'5 km fins a la vil·la romana de can Roig.

A l'entrada de la vall, en un petit turonet, hi ha les restes de la vil·la romana de can Roig que controlava visualment tota la vall de la riera de Pineda fins a la desembocadura de la Tordera. A 800 m. de l'entrada d'aquesta vall hi ha la necròpolis romana de can Bel, amb una dotzena de tombes excavades entre altres restes.

Al sud de l'església, i carrers dels encontorns s'hi ha localitzat diferents fragments de ceràmica romana i un denari d'argent. I a l'oest de la vall hi ha la torre de Merola, cal Camps i mas Roger, aquests dos darrers, són jaciments que tenen continuïtat.

Bibliografia

- Agència Catalana de l'Aigua (2000). *Informe sobre l'estat de desenvolupament i vigència tècnica del Pla Director contra avingudes al Maresme*. Document de síntesi. Generalitat de Catalunya.
- BASSA i VILA, Oriol; PUJOL COLLET, Joan (1999). Guia del medi natural de Pineda de Mar. Ajuntament de Pineda de Mar.
- FOLCH, Ramon; FRANQUESA, Teresa; CAMARASA, Josep Maria (1984). *Història Natural dels Països Catalans*. Vol. 7. Vegetació. Barcelona. Fundació Enciclopèdia Catalana.
- FONT CISTERÓ, Xavier, GUTIÉRREZ CAMARÓS, Josep. «Les Rierades Al Maresme». *L'Atzavara*, 1, Vol. 23, p. 61-79.
- GARRIGA, Joan, BUSQUETS, Francesc (2019). La Vall de la Riera de Pineda en època romana (Pineda de Mar. Alt Maresme). *Laietania, XX: Estudis d'història i d'arqueologia de Mataró i el Maresme. Actes del 1er Simpòsium d'arqueologia laietana*. Pàg. 159-169. Ajuntament de Mataró. Centre de Patrimoni Arqueològic i Natural.
- GUTIÉRREZ, j. (1992). *Les rierades del Maresme: Problemàtica de la interacció entre els medis natural i antròpic com a pas previ per a l'Ordenació de l'espai torrencial*. Tesi de Llicenciatura. Universitat de Barcelona.
- PAVÓN, David (2004). *El patrimoni hidràulic de la riera de Pineda. La restauració del molí fariner de Can Marquès com a exemple*. IV Trobada d'Estudiosos del Montnegre i el Corredor. Diputació de Barcelona, pp. 91-97.
- PELAGIO BRUALLA, Manel (1998). *Les rierades del Maresme: planejament, gestió i risc d'avingudes*. Barcelona. Congrés editorial.
- RIBA ARDERIU, Oriol (1995). *Qüestions obertes sobre la geomorfologia, la hidrologia i la sedimentologia de les rieres del Maresme i del Barcelonès amb exemples de la riera d'Arenys*, dins Trenta-dos aspectes de ciència i tecnologia. Barcelona. Institut d'Estudis Catalans, pp. 281-316.

